

HRVATSKI SABOR

KLASA: 022-02/23-01/74

URBROJ: 65-23-8

Zagreb, 16. studenoga 2023.

P.Z. br. 541

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članaka 178. i 192. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem ***Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe***, koji je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnijela Vlada Republike Hrvatske, aktom od 16. studenoga 2023. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministra rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Marina Piletića i državne tajnike Ivana Vidiša, Mariju Pletikosu i Margaretu Mađerić.

PREDSJEDNIK

Gordan Jandroković

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KLASA: 022-03/23-01/18
URBROJ: 50301-05/14-23-12

Zagreb, 16. studenoga 2023.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

PREDMET: Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe

Na temelju članka 85. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske) i članka 172. u vezi s člankom 190. Poslovnika Hrvatskoga sabora („Narodne novine“, br. 81/13., 113/16., 69/17., 29/18., 53/20., 119/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/20. i 86/23. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), Vlada Republike Hrvatske podnosi Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministra rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Marina Piletića i državne tajnike Ivana Vidiša, Mariju Pletikosu i Margaretu Maderić.

PREDSJEDNIK

Andrej Plenković

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA
ZAKONA O NACIONALNOJ NAKNADI ZA STARIJE OSOBE

Zagreb, studeni 2023.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O NACIONALNOJ NAKNADI ZA STARIJE OSOBE

Članak 1.

U Zakonu o nacionalnoj naknadi za starije osobe („Narodne novine“, broj 62/20.), u članku 4. broj: „20“ zamjenjuje se riječju: „deset“.

Članak 2.

U članku 5. stavku 1. točki 2. riječ: „utvrđeni“ zamjenjuje se riječju: „dvostruki“.

U točki 5. iza riječi: „primatelj uzdržavanja“ stavlja se zarez i dodaju riječi: „osim u slučaju pokretanja postupka za raskid, utvrđenje ništetnosti ili poništenje ugovora“.

Članak 3.

U članku 9. stavku 1. riječi: „800,00 kuna“ zamjenjuju se riječima: „150,00 eura“.

Iza stavka 3. dodaje se stavak 4. koji glasi:

„ (4) Iznimno od stavka 2. ovoga članka svota nacionalne naknade za starije osobe u 2024. godini se neće usklađivati.“.

Članak 4.

Članak 10. mijenja se i glasi:

„(1) Nacionalna naknada za starije osobe isplaćuje se u mjesečnim svotama i to u tekućem mjesecu za protekli mjesec.

(2) Nacionalnu naknadu za starije osobe Zavod isplaćuje korisniku na račun za plaćanje u banci ili putem pošte na adresu korisnika u Republici Hrvatskoj.

(3) Radi uređivanja međusobnih odnosa u vezi s načinom, uvjetima isplate i povratom nacionalne naknade za starije osobe, Zavod zaključuje ugovor s poštom.

(4) Troškovi isplate nacionalne naknade za starije osobe putem pošte terete sredstva državnog proračuna.

(5) Korisnik prava na nacionalnu naknadu za starije osobe kojemu se nacionalna naknada za starije osobe isplaćuje putem pošte može ovlastiti opunomoćenika da u njegovo ime prima nacionalnu naknadu za starije osobe.

(6) Punomoć iz stavka 5. ovoga članka koja je dostavljena Zavodu vrijedi jednu godinu.

(7) Nacionalna naknada za starije osobe osobno je pravo korisnika određenoga ovim Zakonom i ne može se prenositi na drugu osobu niti naslijediti.

(8) Nacionalna naknada za starije osobe ne može biti predmet ovrhe ili osiguranja.

(9) Nacionalna naknada za starije osobe koja je isplaćena nakon smrti korisnika, bez obzira na koje se razdoblje odnosi, prihod je državnog proračuna Republike Hrvatske za čiju je

naplatu ovlašten Zavod, a banka odnosno pošta obvezna ju je vratiti na zahtjev Zavoda u državni proračun u roku od osam dana.

(10) Odmah po saznanju činjenice smrti korisnika nacionalne naknade za starije osobe, banka ili pošta obvezna je onemogućiti raspolaganje sredstvima iz stavka 9. ovoga članka.

(11) Iz sredstava uplaćenih nakon smrti korisnika nacionalne naknade za starije osobe ne mogu se naplaćivati potraživanja banaka i drugih vjerovnika koja imaju od tih osoba kao dužnika.

(12) Ako banka ili pošta ne vrati sredstva isplaćena prema stavku 9. ovoga članka zato što je njima raspolagala druga osoba, obvezna je na zahtjev Zavoda u roku od osam dana dati podatke o osobi koja je raspolagala tim sredstvima.

(13) Banka ili pošta odgovorna je Zavodu za nastalu štetu ako protivno stavcima 10. i 11. ovoga članka isplati nacionalnu naknadu za starije osobe.“.

Članak 5.

U članku 11. stavku 2. riječi: „centri za socijalnu skrb“ zamjenjuju se riječima: „Hrvatski zavod za socijalni rad“.

U stavku 3. riječi: „Centar za socijalnu skrb“ zamjenjuju se riječima: „Hrvatski zavod za socijalni rad“.

U stavku 4. riječi: „centru za socijalnu skrb“ zamjenjuju se riječima: „Hrvatskom zavodu za socijalni rad“.

U stavku 5. riječi: „Centar za socijalnu skrb“ zamjenjuju se riječima: „Hrvatski zavod za socijalni rad“.

Članak 6.

U članku 13. stavku 1. točki 4. riječi: „određen pritvor, istražni zatvor ili“ zamjenjuju se riječju: „određeno“.

U točki 7. iza riječi: „potpisivanja ugovora“ briše se točka i iza točke 7. dodaje se točka 8. koja glasi:

„8. kada ostvari pravo na mirovinu ili se na zahtjev korisnika ponovno uspostavi isplata mirovine, s danom početka isplate mirovine.“.

Članak 7.

Članak 16. mijenja se i glasi:

„(1) Korisnik prava na nacionalnu naknadu za starije osobe koji je primio nacionalnu naknadu za starije osobe koja mu ne pripada, dužan ju je vratiti Zavodu zbog stjecanja bez osnove (u daljnjem tekstu: nepripadna isplata):

1. ako ostvari nacionalnu naknadu za starije osobe na koju nema pravo ili je ostvari na temelju neistinitih i netočnih podataka za koje je znao ili morao znati da su neistiniti i netočni

2. ako u roku od 15 dana ne prijavi promjene koje uzrokuju gubitak prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, a znao je ili morao znati za te promjene.

(2) Zavod rješenjem u upravnom postupku po službenoj dužnosti, utvrđuje iznos nepripadno isplaćenih sredstava iz stavka 1. ovoga članka i razdoblje na koje se nepripadna isplata odnosi.

(3) Rješenje iz stavka 2. ovoga članka mora sadržavati rok u kojem korisnik, koji je primio nepripadno isplaćena sredstva, može dobrovoljno ispuniti tražbinu uplatom na račun državnog proračuna.

(4) Rješenje iz stavka 2. ovoga članka ovršna je isprava.

(5) Protiv rješenja iz stavka 2. ovoga članka može se izjaviti žalba Zavodu, a o žalbi rješava središnja ustrojstvena jedinica Zavoda.

(6) Zavod može potraživanje s osnove nepripadne isplate nacionalne naknade za starije osobe namiriti prijebom iz dospelih, a neisplaćenih svota mirovine.“.

Članak 8.

Iza članka 16. dodaju se članci 16.a i 16.b koji glase:

„Članak 16.a

(1) Pravo Zavoda na utvrđivanje nepripadne isplate i pravo na povrat nepripadne isplate zastarijeva za pet godina računajući od dana kada je zastara počela teći.

(2) Zastara prava na utvrđivanje nepripadne isplate počinje teći prvog dana nakon isteka godine u kojoj je Zavod saznao za nepripadnu isplatu, odnosno za osobu primatelja nepripadne isplate.

(3) Zastara prava na povrat nepripadne isplate počinje teći od pravomoćnosti rješenja kojim je utvrđena nepripadna isplata.

(4) Tijek zastare prava na utvrđivanje, odnosno prava na povrat nepripadne isplate, kamata i troškova naplate, prekida se svakim službenim aktom Zavoda usmjerenim prema dužniku ili nasljedniku dužnika prema propisima o nasljeđivanju, radi utvrđivanja ili povrata nepripadne isplate, kamata i troškova naplate, a koji je dostavljen obvezniku povrata.

(5) Na nepripadnu isplatu, odnosno stjecanje bez osnove, primjenjuju se odgovarajuće odredbe propisa kojim se uređuju obvezni odnosi, ako drukčije nije uređeno ovim Zakonom.

Članak 16.b

Banka ili pošta kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1320,00 do 13.270,00 eura:

1. ako nacionalnu naknadu za starije osobe koja je isplaćena nakon smrti korisnika na zahtjev Zavoda u roku od osam dana ne vrati u državni proračun u skladu s odredbom članka 10. stavka 9. ovoga Zakona

2. ako ne onemogući raspolaganje sredstvima nacionalne naknade za starije osobe isplaćenim nakon smrti korisnika u skladu s odredbom članka 10. stavka 10. ovoga Zakona

3. ako iz sredstava nacionalne naknade za starije osobe uplaćenih nakon smrti korisnika naplati potraživanja banaka ili drugih vjerovnika koja imaju od tih osoba kao dužnika protivno članku 10. stavku 11. ovoga Zakona ili

4. ako ne vrati sredstava isplaćena nakon smrti korisnika jer je njima raspolagala druga osoba, a na zahtjev Zavoda u roku od osam dana nije dala podatke o osobi koja je raspolagala sredstvima protivno članku 10. stavku 12. ovoga Zakona.“.

PRIJELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA

Članak 9.

Zavod će, po službenoj dužnosti, zatečenim korisnicima nacionalne naknade za starije osobe, počevši od 1. siječnja 2024. odrediti nacionalnu naknadu za starije osobe prema članku 3. ovoga Zakona, bez donošenja rješenja.

Članak 10.

Ovaj Zakon objavit će se u „Narodnim novinama“, a stupa na snagu 1. siječnja 2024.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ZAKON DONOSI

Zakonom o nacionalnoj naknadi za starije osobe („Narodne novine“, broj 62/20. – u daljnjem tekstu: Zakon) u hrvatski pravni sustav uveden je novi institut koji predstavlja novčano davanje za starije osobe koje imaju navršених 65 godina života i nisu ostvarile mirovinu na temelju prethodnog rada i plaćenih mirovinskih doprinosa, odnosno nisu osigurale prihod za starost u okviru mirovinskog sustava.

Zakon je donesen sukladno Strategiji socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine koju je donijela Vlada Republike Hrvatske Odlukom od 29. rujna 2017. („Narodne novine“, broj 97/17.) u okviru Nacionalnog programa reformi 2019. Također, institut nacionalne mirovine smatra se jednim od jamstava nacionalne socijalne zaštite prema Preporuci 202 Međunarodne organizacije rada iz 2012. godine kojom je propisana potreba osiguranja osnovnog socijalno-zaštitnog prihoda na nacionalno definiranoj minimalnoj razini za starije osobe.

Prema Zakonu, pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe (u daljnjem tekstu: nacionalna naknada) može ostvariti hrvatski državljanin s navršених 65 godina života i s prebivalištem na području Republike Hrvatske u neprekidnom trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava. Uz taj osnovni uvjet, trebaju biti ispunjeni i sljedeći uvjeti: da osoba nije korisnik mirovine niti osiguranik u obveznom mirovinskom osiguranju, da njegov prihod i/ili prihod članova njegovoga kućanstva ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade, da nije korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu prema propisima o socijalnoj skrbi, da mu nije priznato pravo na uslugu smještaja prema propisima o socijalnoj skrbi, da nije sklopio ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ili ugovor o doživotnom uzdržavanju kao primatelj uzdržavanja. Iznimno, korisnik prava na mirovinu i korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu može ostvariti pravo na nacionalnu naknadu pod uvjetom da se na njegov zahtjev obustavi isplata mirovine, odnosno utvrdi prestanak prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

Isplata nacionalne naknade započela je 1. siječnja 2021. u mjesečnom iznosu od 800,00 kuna (106,18 eura). Svota ove naknade podliježe usklađivanju jednom godišnje, počevši od 1. siječnja 2022. nadalje, prema stopi promjene indeksa potrošačkih cijena iz prethodne godine u odnosu na godinu koja joj prethodi, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, o čemu odluku donosi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod), koji je ujedno i javna ustanova nadležna za zaprimanje zahtjeva za nacionalnu naknadu, odlučivanje o zahtjevima i isplatu. Svota nacionalne naknade od 1. siječnja 2023. iznosi 120,71 euro (909,49 kuna).

Donošenju Zakona prethodile su analize i usporedbe uvjeta, kriterija i obuhvata osoba s institutom zajamčene minimalne naknade i najnižom mirovinom kako bi se odredio obuhvat preostalih osoba kojima je namijenjena nacionalna naknada, odnosno kako bi se utvrdila ciljana skupina. Na temelju navedenog postupka kreiran je model koji se pokazao najprimjerenijim za postizanje cilja osiguranja osnovnog socijalno-zaštitnog prihoda za starije osobe, a u okviru gospodarskih mogućnosti te je određen Zakonom.

Zajamčena minimalna naknada je novčano davanje iz okvira sustava socijalne skrbi, također namijenjen osobama koje nemaju sredstava za zadovoljenje osnovnih životnih potreba, no nije uvjetovan starosnom dobi, niti dugotrajnim prebivalištem na području Republike Hrvatske, dok je najniža mirovina zaštitni institut u mirovinskom osiguranju za osobe koje u svojem radnom vijeku nisu ostvarile prihod koji bi im u starosti osigurao primjeren život. Najniža mirovina je namijenjena osobama koje su na temelju rada stekle pravo na mirovinu, ali im je iznos mirovine ispod minimalnog iznosa utvrđenog propisima o mirovinskom osiguranju generacijske solidarnosti te im se na ovaj način osigurava prihod u starosti u primjerenom iznosu u visini najniže mirovine.

Slijedom navedenoga, Republika Hrvatska se opredijelila za uvođenje socijalno-zaštitnog instituta kojem je namjena obuhvatiti preostale kategorije starijih osoba iznad 65 godina koje nisu osigurale prihod za starost iz sustava mirovinskog osiguranja i nisu u mogućnosti ostvariti drugi prihod, s namjerom doprinosa smanjenju stigmatiziranja takvih osoba kroz nekorištenje naknada iz sustava socijalne skrbi, a u skladu s gospodarskim mogućnostima.

Prilikom donošenja Zakona procijenjen je broj korisnika nacionalne naknade u prve dvije godine primjene Zakona, u 2021. godini približno 19.700 osoba te 21.550 osoba u 2022. godini. Projekcije su izrađene na temelju raspoloživih javno dostupnih podataka, a kako je u trenutku pripreme Zakona u Republici Hrvatskoj bilo približno 860.000 osoba starijih od 65 godina života, pretpostavljeno je kako bi od ukupnog broja osoba starijih od 65 godina moglo biti približno 50.000 potencijalnih korisnika nacionalne naknade za starije osobe. Pri tome se obuhvatilo osobe koje nisu korisnici mirovine i nisu korisnici prava iz sustava socijalne skrbi te nisu zaposlene.

Zakonom je propisano da će ministarstvo nadležno za mirovinski sustav u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona provesti naknadnu procjenu njegovih učinaka. Provedeni postupak naknadne procjene učinaka Zakona sastojao se od analiziranja uvjeta za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu sadržanih u Zakonu, postavljenih ciljeva Zakona kroz pretpostavke i projekcije postavljenih na temelju analiza u postupku prethodne procjene učinaka propisa, prikupljanja podatka o korisnicima nacionalne naknade, provedbi Zakona koja je u nadležnosti Zavoda te ispitivanja mogućnosti prikupljanja podataka o informiranosti ciljane skupine osoba Zakona.

Prema statističkim podacima koje vodi Zavod, u rujnu 2023. godine (isplata u listopadu) evidentirano je ukupno 7057 korisnika nacionalne naknade. Od ukupnog broja korisnika nacionalne naknade žene čine većinu, odnosno 4562 (64,65%), muškarci 2495 (35,35%), a prosječna dob korisnika je 73 godine. Također, prema regionalnoj pripadnosti utvrđen je najveći broj korisnika na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije (1237), Osječko-baranjske (594), Splitsko-dalmatinske (574) te Vukovarsko-srijemske županije (546), dok je najmanji broj korisnika na području Ličko-senjske (92), Međimurske (137) te Dubrovačko-neretvanske županije (143).

Od početka primjene Zakona do 16. listopada 2023. ukupno je podneseno 16.318 zahtjeva, na temelju kojih su ukupno 8413 osobe ostvarile pravo na nacionalnu naknadu. Iz navedenog podatka proizlazi kako je relativno mali postotak pozitivno riješenih zahtjeva, svega oko 52% te su stoga posebno analizirani razlozi zbog kojih 48% osoba koje su podnijele zahtjev nisu ostvarile pravo na nacionalnu naknadu. Najčešći razlog odbijanja (oko 54%) je propisani cenzus, odnosno okolnost da prihodi podnositelja zahtjeva i/ili njegovih članova kućanstva

premašuju propisani iznos utvrđen u visini nacionalne naknade po članu kućanstva. Osim navedenog razloga, oko 15% zahtjeva je odbijeno zbog neispunjavanja uvjeta prebivališta, potom zbog korištenja zajamčene minimalne naknade (više od 10%) te nenavršene starosne dobi od 65 godina (više od 10%).

Nacionalnu naknadu u 2021. godini ostvarilo je 31,35% korisnika u odnosu na procijenjeni broj (oko 19.700 korisnika), a u 2022. godini 34,39% u odnosu na procijenjeni broj (21.550 korisnika) iz čega je razvidno kako je Zakon imao utjecaj na znatno manju skupinu osoba nego je predviđeno.

Nacionalnim programom reformi 2023., kojeg je Vlada Republike Hrvatske usvojila Odlukom o donošenju Nacionalnog programa reformi 2023. od 27. travnja 2023., kao mjera izvan Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. navedeno je kako je, s obzirom na relativno mali broj korisnika nacionalne naknade u dvije godine primjene Zakona, potrebno izmjenama zakonskog okvira unaprijediti ovaj institut, posebno u odnosu na sadašnje uvjete za ostvarivanje prava s ciljem povećanja obuhvata socijalno-zaštitnog prihoda za starije osobe. Izmjenama će se doprinijeti ostvarenju načela „Dohodak u starosti i mirovine“ Europskog stupa socijalnih prava i cilja održivog razvoja Ujedinjenih naroda „Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima“.

II. PITANJA KOJA SE UREĐUJU OVIM ZAKONOM

S obzirom na to da primjena Zakona u ovom kratkoročnom razdoblju nije rezultirala približnim brojem korisnika koji su ostvarili pravo na nacionalnu naknadu u odnosu na predviđeni broj korisnika prilikom donošenja Zakona, u okviru naknadne procjene učinaka propisa dodatno su razmotreni uvjeti za ostvarivanje prava te je na temelju dobivenih rezultata utvrđena potreba ublažavanja uvjeta prebivališta i povećanja prihodovnog cenzusa budući da su to najčešći razlozi za odbijanje zahtjeva za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu.

Kada se uzme u obzir povećan iznos osnovice zajamčene minimalne naknade (132,72 eura/1000,00 kuna) i prosječni iznos najniže mirovine za mjesec veljaču 2023. godine (293,82 eura/2213,79 kuna) vidljivo je kako se iznos nacionalne naknade ne može smatrati dostatnim za zadovoljenje osnovnih životnih potreba te je potrebno povećati iznos nacionalne naknade.

Uzimajući u obzir činjenicu da je prosječna starost korisnika nacionalne naknade 73 godine i da se u većoj mjeri radi o stanovnicima ruralnih područja kojima je zbog siromaštva otežan pristup poslovnica banaka i bankomatima, potrebno je omogućiti isplatu nacionalne naknade putem pošte na izričit zahtjev korisnika, a način i uvjete isplate te način povrata nacionalne naknade za starije osobe Zavod će urediti posebnim ugovorom. Također, budući da dio potencijalnih korisnika čine i osobe koje nikada nisu bile u radnom odnosu, moguće je da ni nemaju otvoren račun u banci.

Isplata nacionalne naknade se obavlja izravno na račune korisnika te je u dijelu koji se odnosi na povrat nepripadno doznačenih sredstava s računa umrlog korisnika potrebna poslovna suradnja s bankama. S obzirom na to da je Zakonom propisano da nacionalna naknada koja je isplaćena nakon smrti korisnika pripada državnom proračunu Republike Hrvatske, ali ne i ovlast Zavoda da može zatražiti vraćanje iznosa takve naknade, niti dužnost banke postupiti po takvom zahtjevu Zavoda, potrebno je s bankama urediti postupak povrata nacionalne naknade isplaćene nakon smrti korisnika. Također, Zakon ne sadrži odredbe kojima je uređen postupak nepripadne isplate nacionalne naknade.

Potrebno je Zakon uskladiti s odredbama Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 130/20. i 80/22.) u dijelu koji se odnosi na prestanak prava na nacionalnu naknadu te s odredbama Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, br. 18/22., 46/22., 119/22. i 71/23.) budući da su centri za socijalnu skrb prestali s radom 31. prosinca 2022., a njihovi poslovi su preneseni na Hrvatski zavod za socijalni rad od 1. siječnja 2023.

Ublažavanjem uvjeta za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu i omogućavanjem isplate putem pošte na zahtjev korisnika očekuje se da će nacionalna naknada postati dostupnija ciljanoj populaciji što bi trebalo rezultirati povećanjem broja korisnika.

III. OBRAZLOŽENJE ODREDBI PREDLOŽENOG ZAKONA

Uz članak 1.

Ovom odredbom jedan od osnovnih uvjeta za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu, uvjet neprekidnog prebivanja na području Republike Hrvatske neposredno prije podnošenja zahtjeva, snižava se s 20 na deset godina.

Uz članak 2.

Ovom odredbom, jedan od dodatnih uvjeta za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu, prihodovni cenzus, odnosno visina prihoda korisnika i/ili članova kućanstva ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno, podiže se na dvostruki iznos nacionalne naknade, odnosno 300,00 eura po članu kućanstva mjesečno u 2024. godini. Vezano za uvjet da korisnik nacionalne naknade ne smije imati sklopljen ugovor o doživotnom, odnosno dosmrtnom uzdržavanju kao primatelj uzdržavanja, dodaje se iznimka za one situacije kada je pokrenut postupak za raskid, utvrđenje ništetnosti ili poništenje ugovora. Time se Zakon horizontalno usklađuje sa Zakonom o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, br. 18/22., 46/22., 119/22. i 71/23.) koji na taj način propisuje uvjet za ostvarivanje prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

Uz članak 3.

Ovom odredbom iznos nacionalne naknade podiže se na 150,00 eura od 1. siječnja 2024. Budući da se iznos nacionalne naknade od 1. siječnja 2024. podiže na iznos od 150,00 eura, što je povećanje od 24,26% u odnosu na iznos od 120,71 eura iz 2023. godine, iznimno se u 2024. godini nacionalna naknada neće usklađivati prema stopi promjene indeksa potrošačkih cijena iz 2023. godine u odnosu na 2022. godinu prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Uz članak 4.

Ovom odredbom uređuje se isplata nacionalne naknade te omogućuje isplata putem pošte na adresu korisnika, na njegov zahtjev. U tom smislu se uređuje ugovaranje poslovnog odnosa s poštom te mogućnost isplate opunomoćeniku koji u ime korisnika prima nacionalnu naknadu u gotovini na adresu. Osim toga, uređuje se postupak s bankama i poštom u slučaju isplate nacionalne naknade nakon smrti korisnika naknade. S obzirom na to da je nacionalna naknada socijalna kategorija koja je u funkciji osiguranja osnovnog socijalno-zaštitnog prihoda za starije osobe, dospjeli iznosi nacionalne naknade za starije osobe koji se odnose na razdoblje u kojem je korisnik imao pravo na nacionalnu naknadu (bio živ), a isplaćeni su nakon njegove smrti, ne nasljeđuju se nego su prihod državnog proračuna. Navedeno je u skladu s člankom 10. stavkom 6. Zakona prema kojem je nacionalna naknada osobno pravo korisnika i ne može se prenositi

na drugu osobu niti naslijediti. Zakonom nije predviđeno nasljeđivanje dospelih, a neisplaćenih iznosa nacionalne naknade za starije osobe.

Uz članak 5.

Ovom odredbom Zakon se usklađuje s novim Zakonom o socijalnoj skrbi kojim je provedena reforma sustava socijalne skrbi. Naime, centri za socijalnu skrb koji se spominju u članku 10. važećeg Zakona prestali su s radom 31. prosinca 2022., a od 1. siječnja 2023. njihovi poslovi preneseni su na Hrvatski zavod za socijalni rad.

Uz članak 6.

Ovom odredbom Zakon se usklađuje sa odredbama Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 130/20. i 80/22.) budući da je maksimalno trajanje pritvora puno kraće od mjesec dana. Isto tako, briše se mogućnost uskrate nacionalne naknade zbog određivanja istražnog zatvora imajući u vidu da se na okrivljenika primjenjuje presumpcija nevinosti. Osim toga, kao razlog za prestanak prava na nacionalnu naknadu i obustavu isplate navodi se i slučaj kada korisnik ostvari pravo na mirovinu ili se na zahtjev korisnika ponovno uspostavi isplata mirovine, s danom početka isplate mirovine, što je do sada proizlazilo iz postojećih odredbi Zakona, ali nije bilo izričito propisano.

Uz članke 7. i 8.

Ovim odredbama uređuje se postupak u slučaju nepripadne isplate, zastara potraživanja i prekršajna kazna za one koje postupe protivno navedenim odredbama.

Uz članak 9.

Ovom odredbom propisuje se obveza Zavoda da, počevši od 1. siječnja 2024., po službenoj dužnosti, bez donošenja rješenja, odredi nacionalnu naknadu zatečenim korisnicima u novom iznosu radi osiguranja iste razine prava koja je predviđena za nove korisnike.

Uz članak 10.

Ova odredba određuje datum stupanja na snagu Zakona.

IV. OCJENA I IZVORI SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provedbu Zakona predviđeno je povećanje rashoda u državnom proračunu u odnosu na važeći Zakon za 13,7 milijuna eura u 2024., za 15,9 milijuna eura u 2025. godini te za 16,1 milijuna eura u 2026. godini.

Potrebna sredstva za provedbu predloženog Zakona osigurat će se unutar limita koje će Vlada Republike Hrvatske utvrditi u proračunskom okviru za naredno trogodišnje razdoblje unutar razdjela 086 Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, glava 20 Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

V. RAZLIKE IZMEĐU RJEŠENJA KOJA SE PREDLAŽU KONAČNIM PRIJEDLOGOM ZAKONA U ODNOSU NA RJEŠENJA IZ PRIJEDLOGA ZAKONA I RAZLOZI ZBOG KOJIH SU TE RAZLIKE NASTALE

Nakon rasprave o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe u Hrvatskome saboru koji je podnijela Vlada Republike Hrvatske aktom od 24. kolovoza 2023., na 18. sjednici Hrvatskoga sabora, održanoj 17. listopada 2023.,

donesen je Zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju.

O Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe raspravljao je Odbor za zakonodavstvo na sjednici održanoj 4. listopada 2023., koji na tekst Prijedloga zakona nije imao primjedaba te je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru da donese zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona.

O Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe raspravljao je i Odbor za rad, mirovinski sustav i socijalno partnerstvo na sjednici održanoj 4. listopada 2023. koji na tekst Prijedloga zakona nije imao primjedaba te je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru da donese zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona.

Također, o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe raspravljao je Odbor za zdravstvo i socijalnu politiku na sjednici održanoj 4. listopada 2023. na kojoj je jednoglasno podržano donošenje ovoga Zakona, uz iznošenje određenih prijedloga i mišljenja radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Tekst Konačnog prijedloga zakona istovjetan je tekstu Prijedloga zakona koji je prošao prvo čitanje u Hrvatskom saboru.

VI. PRIJEDLOZI, PRIMJEDBE I MIŠLJENJA DANI NA PRIJEDLOG ZAKONA KOJE PREDLAGATELJ NIJE PRIHVATIO TE RAZLOZI NEPRIHVAĆANJA

Nije prihvaćen prijedlog zastupnice Martine Vlašić Ilkić o usklađivanju nacionalne naknade za starije osobe dva puta godišnje kao i mirovine, s obzirom na rast bruto plaća i rast cijena, na način da se u stopostotnom iznosu uvažava povoljniji faktor. Naime, institut nacionalne naknade nije institut mirovinskog osiguranja te se ne može usklađivati kao mirovine koje se primarno određuju na temelju mirovinskoga staža i visine plaća tijekom radnog vijeka. Nacionalna naknada se ne može dovoditi u korelaciju s visinom plaće budući da nije niti ostvarena na temelju doprinosa, već se radi o socijalno-zaštitnom institutu za starije građane sukladno gospodarskim mogućnostima.

Nadalje, nije prihvaćena primjedba zastupnika Erika Fabijanića da je odredba članka 4. Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe diskriminatorna jer je nacionalna naknada predviđena isključivo za hrvatske državljane, a ne i za osobe koje imaju trajno prebivalište na području Republike Hrvatske. U tom kontekstu, važno je istaknuti kako je nacionalna naknada za starije osobe pravo koje je u sustavu socijalne zaštite i ne podliježe koordinaciji sustava socijalne sigurnosti te je moguće strože propisivanje uvjeta za ostvarivanje prava.

Ostale primjedbe i prijedlozi izneseni tijekom saborske rasprave nisu prihvaćeni budući da nisu bili vezani uz predmet i sadržaj ovoga Prijedloga zakona.

TEKST ODREDBI VAŽEĆEG ZAKONA KOJE SE MIJENJAJU, ODNOSNO DOPUNJUJU

Članak 4.

Pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe može ostvariti hrvatski državljanin koji je navršio 65 godina života s prebivalištem na području Republike Hrvatske u neprekidnom trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Članak 5.

(1) Osoba iz članka 4. ovoga Zakona može ostvariti pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe uz ispunjenje sljedećih uvjeta:

1. da nije korisnik mirovine prema propisima Republike Hrvatske ili prema propisima druge države i nije osiguranik u obveznom mirovinskom osiguranju

2. da korisniku i/ili članovima kućanstva prihod ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade za starije osobe iz članka 9. stavaka 1. i 2. ovoga Zakona

3. da nije korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu prema propisima o socijalnoj skrbi

4. da mu nije priznato pravo na uslugu smještaja prema propisima o socijalnoj skrbi

5. da nije sklopio ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ili ugovor o doživotnom uzdržavanju kao primatelj uzdržavanja.

(2) Iznimno od uvjeta propisanog u stavku 1. točki 1. ovoga članka, korisnik prava na mirovinu iz obveznog mirovinskog osiguranja može ostvariti pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe pod uvjetom da se na zahtjev korisnika obustavi isplata mirovine.

(3) Iznimno od uvjeta propisanog u stavku 1. točki 3. ovoga članka, korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu može ostvariti pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe pod uvjetom da se na zahtjev korisnika utvrdi prestanak prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

(4) Pod prihodom se, u smislu ovoga Zakona, smatraju sva novčana sredstva ostvarena po osnovi rada, mirovine, primitaka od imovine ili na neki drugi način ostvarena u tuzemstvu i u inozemstvu sukladno propisima o oporezivanju dohotka, a umanjeni za iznos uplaćenog poreza i prireza.

(5) Pod kućanstvom se, u smislu ovoga Zakona, smatra obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno žive i podmiruju troškove života, bez obzira na srodstvo.

(6) U prihod iz stavka 1. točke 4. ovoga članka ne uračunavaju se doplatak za pomoć i njegu i invalidnina prema propisima o socijalnoj skrbi, invalidnina prema propisima o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, invalidnina prema propisima o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata kao niti naknada zbog tjelesnog oštećenja i doplatak za pomoć i njegu prema propisima iz mirovinskog osiguranja te druge naknade koje ne podliježu plaćanju poreza na dohodak prema poreznim propisima.

Članak 9.

(1) Nacionalna naknada za starije osobe iznosi 800,00 kuna mjesečno.

(2) Svota nacionalne naknade za starije osobe usklađuje se od 1. siječnja svake kalendarske godine, počevši od 1. siječnja 2022. nadalje prema stopi promjene indeksa potrošačkih cijena iz prethodne godine u odnosu na godinu koja joj prethodi, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, ako je stopa veća od nule.

(3) Odluku o usklađivanju nacionalne naknade za starije osobe donosi Upravno vijeće Zavoda najkasnije dva mjeseca nakon isteka kalendarske godine.

Članak 10.

(1) Nacionalnu naknadu za starije osobe isplaćuje Zavod, putem poslovnih banaka.

(2) Nacionalna naknada za starije osobe utvrđuje se u mjesečnim svotama i isplaćuje se u Republici Hrvatskoj u tekućem mjesecu za protekli mjesec.

(3) Korisnik prava na nacionalnu naknadu za starije osobe može ovlastiti opunomoćenika da u njegovo ime prima nacionalnu naknadu za starije osobe.

(4) Punomoć iz stavka 3. ovoga članka koja je dostavljena Zavodu vrijedi jednu godinu.

(5) Nacionalna naknada za starije osobe koja je isplaćena nakon smrti korisnika pripada državnom proračunu Republike Hrvatske.

(6) Nacionalna naknada za starije osobe je osobno pravo korisnika određenog ovim Zakonom i ne može se prenositi na drugu osobu niti naslijediti.

(7) Nacionalna naknada za starije osobe ne može biti predmet ovrhe ili osiguranja.

Članak 11.

(1) Korisnik prava na nacionalnu naknadu za starije osobe dužan je u roku od 15 dana prijaviti nadležnoj ustrojstvenoj jedinici Zavoda svaku promjenu nastalu u osobnim ili stvarnim okolnostima koja utječe na pravo i na korištenje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe.

(2) Zavod i centri za socijalnu skrb dužni su međusobno surađivati u provođenju postupka ostvarivanja prava na nacionalnu naknadu za starije osobe.

(3) Centar za socijalnu skrb dostavit će, na zahtjev Zavoda, podatke kojima raspolaže iz službene evidencije i dokumentacije o korisnicima prava iz sustava socijalne skrbi odlučne za utvrđivanja činjenica potrebnih za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, i to najkasnije u roku od 15 dana od dana podnesenog zahtjeva.

(4) Zavod je dužan centru za socijalnu skrb dostaviti rješenje o priznatom pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe u roku od osam dana od dana izvršnosti rješenja o priznanju prava.

(5) Centar za socijalnu skrb dužan je u roku od osam dana od dana izvršnosti rješenja o priznanju prava na uslugu smještaja obavijestiti Zavod o datumu smještaja korisnika nacionalne naknade za starije osobe.

Članak 13.

(1) Pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe prestaje i isplata se obustavlja u slučaju:

1. kada se poveća prihod po članu kućanstva korisnika i/ili članova kućanstva koja utječe na ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, danom nastale promjene

2. kada se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na mirovinsko osiguranje ili stekne status osiguranika prema propisima iz obveznog mirovinskog osiguranja po drugoj osnovi, s danom stupanja u osiguranje

3. odjave prebivališta na području Republike Hrvatske, danom odjave

4. kada je određen pritvor, istražni zatvor ili izdržavanje kazne duže od mjesec dana, danom nastupanja okolnosti

5. smrti korisnika, danom smrti

6. kada je korisniku priznato pravo na smještaj prema propisima o socijalnoj skrbi, danom smještaja

7. sklapanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju ili ugovora o doživotnom uzdržavanju, danom potpisivanja ugovora.

(2) U slučaju nastupa okolnosti iz stavka 1. ovoga članka Zavod donosi rješenje o ukidanju prava na nacionalnu naknadu za starije osobe.

Članak 16.

Korisnik prava na nacionalnu naknadu za starije osobe dužan je Zavodu nadoknaditi štetu koja nastane zbog nepripadne isplate nacionalne naknade za starije osobe:

1. ako ostvari nacionalnu naknadu za starije osobe na koju nema pravo ili je ostvari na temelju neistinitih i netočnih podataka za koje je znao ili morao znati da su neistiniti i netočni

2. ako u roku od 15 dana ne prijavi promjene koje uzrokuju gubitak prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, a znao je ili morao znati za te promjene.